

Ronnie Nijboer

Het mysterie van de Hollandse wateriep bij Arboretum Poort Bulten

Al decennialang doet onder boomkenners het verhaal de ronde dat Nederland een bijzonder exemplaar van de wateriep bezit (*Planera aquatica*). Die zou staan bij de ingang van Arboretum Poort Bulten in De Lutte. Het label is duidelijk: wateriep, iepachtigen, Oost-V.S., met een inventarisnummer. Toch rijst de vraag: klopt die naam wel?

Auteur: Ronnie Nijboer

De twijfel is niet nieuw. Bekende dendrologen houden vol dat het hier om een echte wateriep gaat. Anderen zetten daar vraagtekens bij. De boom is indrukwekkend: groot, vitaal en met een diepgroefde bast die doet denken aan een krokodillenhuid. Juist dat uiterlijk draagt bij aan het mysterie. Mijn eerste kennismaking met de wateriep dateert uit de jaren negentig, op kwekerij De Iephof van Anne Bosgra. Hij had een rij jonge bomen staan, geënt op *Ulmus glabra*. Het verhaal ging dat een particulier uit de regio Oldenzaal hem had gevraagd wateriepen te kweken, naar voorbeeld van een boom in een parkje. De bladeren waren opvallend, maar de groei bleef achter. Al snel bleek sprake van onverenigbaarheid tussen ent en onderstam. De partij werd geruimd. Jammer, want de wateriep leek een interessante aanvulling voor het Nederlandse sortiment.

Ulmus pumila

Tijdens bezoeken aan botanische tuinen en

arboreta kwam ik de boom in Poort Bulten regelmatig tegen. De eerste indruk was overweldigend. Maar naarmate mijn kennis van iepen groeide, begon het te knagen. Het blad leek sterk op dat van *Ulmus pumila*. Ook de bast paste eerder bij die soort dan bij *Planera aquatica*. Online beeldmateriaal van *Planera* toonde vooral meerstammige, struikvormige planten met een afbladderende bast. Dat kwam niet overeen met de Twentse boom.

In 2007 kreeg ik drie zaailingen van *Planera aquatica* van de Engelse plantenverzamelaar Matthew Ellis. Ze groeiden aanvankelijk goed, maar vrozen elke winter volledig terug, ondanks milde winters. Na enkele jaren waren het nog steeds zwakke struikjes. Dat riep opnieuw vragen op: hoe kan een vermeende wateriep in Poort Bulten uitgroeien tot een forse, vitale boom, terwijl jonge *Planera's* hier nauwelijks standhouden?

Een foto van een NDV-excursie uit 1962:
Wie brengt deze heren op naam?

Belangstelling bij de
Quercus hispanica.

Over de auteur

Ronnie Nijboer is een van de drie initiatiefnemers van het in 2012 gestarte Noordplant. De in het noorden gevestigde kwekerij is gespecialiseerd in iepen, in het bijzonder de Resista-klonen.

hans Heijbroek

Het antwoord leek te liggen in de archieven. Via iepenonderzoeker Hans Heijbroek kreeg ik inzage in oude documentatie, waaronder een verslag van een NDV-excursie uit 1962, gepubliceerd in De Boomkwekerij. Daarin wordt Poort Bulten beschreven, inclusief de wateriep. Opmerkelijk is de passage waarin staat dat *Planera aquatica* "sterk aan *Ulmus pumila* deed denken" en vorstschade had opgelopen. Ook toen al bestond dus twijfel over de juiste naam.

Het verslag werpt ook licht op de situatie na de Tweede Wereldoorlog. Veel naambordjes lagen op een hoop en zijn later opnieuw geplaatst. Dat verklaart mogelijk waarom niet alle bomen correct zijn gelabeld. In dezelfde tekst worden meerdere iepen genoemd die inmiddels zijn verdwenen door iepziekte, maar de wateriep wordt expliciet als bijzonder vermeld.

Begraafplaats De Nieuwe Ooster

Het verhaal herhaalde zich in Amsterdam. Op begraafplaats De Nieuwe Ooster staat eveneens een 'wateriep', aangeschaft tegen een forse prijs en volgens de leverancier geïmporteerd uit de Verenigde Staten. Foto's toonden echter opnieuw een boom die sterk overeenkomt met *Ulmus pumila*. De teleurstelling was groot, maar

illustratief voor hoe hardnekkig het misverstand is.

Toch kwam er een onverwachte wending. Afgelopen winter nam ik entmateriaal van de boom in Poort Bulten. Dat werd geënt op *Ulmus pumila*-zaailingen. De resultaten waren opvallend goed: alle enten sloegen aan en groeiden krachtig door. Dat bevestigt opnieuw de sterke verwantschap met U. Pumila. Wat resteert is een boom met een verhaal. Of de 'wateriep' in Poort Bulten nu een echte *Planera aquatica* is of een bijzondere vorm van *Ulmus pumila*, staat nog steeds niet onomstotelijk vast. Wel is duidelijk dat de naam al tiental-

len jaren ter discussie staat. Totdat genetisch onderzoek uitsluitsel geeft, blijft het mysterie bestaan. Eén ding is zeker: deze boom verdient aandacht, maar ook een kritische blik.

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!